

Ubezważasnowolnienie

praktyczne wyjaśnienia z wzorami pism

poradnik został sporządzony w celach informacyjnych dla osób uprawnionych do korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej, na podstawie stanu prawnego obowiązującego na dzień 1 grudnia 2022 r. przez Ars Legis – Stowarzyszenie im. Św. Iwo Helory – Patrona Prawników w ramach wykonania umowy nr W/DSO/1/2022 zawartej z miastem Chełm o powierzeniu realizacji zadania publicznego pod nazwą „Prowadzenie punktu udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej”

Spis treści

1. Wstęp – s. 3
2. Wyjaśnienie podstawowych pojęć z zakresu ubezwłasnowolnienia
  - 2.1. Zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych – s. 4
  - 2.2. Oświadczenie woli – s. 6
  - 2.3. Ubezwłasnowolnienie całkowite i częściowe – s. 8
3. Postępowanie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia
  - 3.1. Właściwość sądu – s. 10
  - 3.2. Strony postępowania – s. 11
  - 3.3. Wniosek o ubezwłasnowolnienie – s. 12
  - 3.4. Przebieg postępowania – s. 15
  - 3.5. Uchylenie lub zmiana orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu – s. 18
4. Skutki orzeczenia ubezwłasnowolnienia
  - 4.1. Konsekwencje prawne ubezwłasnowolnienia całkowitego – s. 21
  - 4.2. Prawa i obowiązki opiekuna prawnego – s. 22
  - 4.3. Konsekwencje prawne ubezwłasnowolnienia częściowego – s. 24
  - 4.4. Prawa i obowiązki kuratora – s. 25
5. Zakończenie – s. 27

1. Wstęp

Głównym celem ubezwłasnowolnienia jest ochrona interesów osoby, która nie jest w stanie samodzielnie kierować swoim postępowaniem i potrzebuje pomocy w prowadzeniu swoich spraw. Jednak jest to instytucja, która istotnie dotyka podstawowych praw człowieka związanych ze swobodnym decydowaniem o swoim życiu, gdyż osoba ubezwłasnowolniona jest pozbawiona (przynajmniej częściowo) zdolności do czynności prawnych, której posiadanie jest konstytucyjnym i ustawowym wymogiem autonomii decyzyjnej w wielu dziedzinach życia. Powszechnie uważa się, że ubezwłasnowolnienie w wysokim stopniu ogranicza prawa i wolności osobiste człowieka, dlatego niezwykle ważne jest rozsądne oraz odpowiedzialne korzystanie z tej instytucji.

Ze względu na społeczną doniosłość, problematyką ubezwłasnowolnienia na wielu płaszczyznach zajmują się odpowiednie organy, centra naukowe oraz specjaliści z zakresu psychiatrii, psychologii czy prawa. Obecnie w Polsce wzrasta liczba osób ubezwłasnowolnionych, co należy uznać za wysoce niepokojące. Wobec tego konieczne stało się uświadamianie społeczeństwa na temat możliwości stosowania ubezwłasnowolnienia i zagrożeń z tego wynikających. Celem niniejszego opracowania jest zatem próba przedstawienia instytucji ubezwłasnowolnienia jako sposobu ochrony osoby ubezwłasnowolnionej, przybliżenie podstawowych pojęć związanych z ubezwłasnowolnieniem oraz omówienie procedury postępowania w tym przedmiocie i skutków zastosowania tejże instytucji.

2. Wyjaśnienie podstawowych pojęć z zakresu ubezwłasnowolnienia

2.1 Zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych

Instytucja ubezwłasnowolnienia jest ściśle związana ze zdolnością do czynności prawnych, gdyż skutkuje ona częściowym lub całkowitym jej pozbawieniem. Wyjaśnienie pojęcia zdolności do czynności prawnych należy rozpocząć od omówienia terminu zdolności prawnej.

Najprościej ujmując **zdolność prawna** jest to pewna cecha, która pozwala danej osobie na funkcjonowanie w obrocie prawnym. Oznacza ona możliwość bycia podmiotem praw i obowiązków cywilnoprawnych, czyli np. do zawarcia umowy lub zostania spadkobiercą konieczne jest posiadanie zdolności prawnej.

Zdolność prawna przysługuje wszystkim osobom fizycznym od momentu urodzenia, a także osobom prawnym (np. spółkom, fundacjom czy stowarzyszeniom) oraz jednostkom organizacyjnym, które nie są osobami prawnymi, ale którym odpowiednie przepisy przyznają zdolność prawną (np. spółki osobowe). W przypadku osób fizycznych dodatkowym zagadnieniem jest zdolność prawna przed urodzeniem. W języku prawniczym odnośnie do dziecka poczętego używa się pojęcia *nasciturus* i zasadniczo przyjmuje regułę tzw. warunkowej zdolności prawnej, zgodnie z którą prawo przyznaje nasciturusowi zdolność prawną w pewnych dziedzinach, pod warunkiem, że dziecko poczęte urodzi się żywe. W praktyce oznacza to, że jeżeli ojciec dziecka umrze przed jego urodzinami, ale już po jego poczęciu, to będzie ono po nim dziedziczyć, pod warunkiem, że urodzi się żywe. Ponadto istnieje możliwość żądania przez dziecko naprawienia szkód wyrządzonych mu w okresie prenatalnym, a zatem od momentu poczęcia do chwili urodzenia.

Jak wynika z powyższego zdolność prawną ma każdy, jednakże nie każdemu przysługuje **zdolność do czynności prawnych**. W prawie rozumie się przez nią możliwość dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych, czyli np. zawierania umów. I tak jak każdy może być stroną takiej umowy, gdyż do tego wystarczy posiadać

jedynie zdolność prawną, tak nie każdy może samodzielnie ją zawrzeć, gdyż konieczne jest do tego posiadanie zdolności do czynności prawnych. W polskim systemie prawnym wyróżniamy:

- **pełną** zdolność do czynności prawnych - posiadają ją osoby pełnoletnie, które nie zostały ubezwłasnowolnione,
- **ograniczoną** zdolność do czynności prawnych - posiadają ją osoby, które ukończyły trzynaste lat oraz osoby dorosłe, które zostały ubezwłasnowolnione częściowo,
- **brak** zdolności do czynności prawnych - dotyczy dzieci poniżej trzynastego roku życia oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.

Należy uznać, że wszyscy, którzy posiadają pełną zdolność do czynności prawnych, mogą samodzielnie dokonywać czynności prawnych, zaciągać zobowiązania i nabywać prawa (np. własność). Jeżeli chodzi o osoby, które posiadają tylko ograniczoną zdolność do czynności prawnych, to mogą dokonywać samodzielnie tylko niektórych czynności. Przykładowo trzynastolatek może bez zgody rodzica zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, czyli np. robić zakupy. Osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych mogą również same rozporządzać swoim zarobkiem, jeżeli już pracują, a także dysponować przedmiotami, które opiekunowie oddali mu do swobodnego użytku. Natomiast we wszelkich poważniejszych sprawach (takich jak np. zakup samochodu) niezbędna jest zgoda rodzica. Do dokonania niektórych czynności konieczna może być też zgoda sądu (np. jeśli małoletni chce odrzucić spadek).

Odnosnie osób nieposiadających zdolności do czynności prawnych to brak ten nie oznacza, że nie mogą one dokonywać żadnych transakcji. Zgodnie z prawem mają one taką możliwość, ale tylko w zakresie drobnych umów i z zastrzeżeniem, że dana transakcja nie może prowadzić do jego rażącego pokrzywdzenia.

2.2 Oświadczenie woli

Kolejną istotną kwestią związaną z pojęciem zdolności do czynności prawnych, a zatem także z ubezwłasnowolnieniem, jest zagadnienie oświadczeń woli.

Oświadczenie woli to podstawowy i niezbędny element każdej czynności prawnej, a więc zgodnego z prawem działania zmierzającego do wywołania określonych skutków prawnych. **Oświadczenie woli** jest zachowaniem polegającym na ujawnieniu woli poprzez dostateczne wyrażenie zamiaru wywołania skutku prawnego. Określone działanie zostanie uznane za oświadczenie woli, jeżeli będzie złożone na poważnie (czyli będzie odzwierciedlać faktyczną wolę składającego), w sposób swobodny (bez przymusu fizycznego lub psychicznego) i zrozumiały (jeżeli zamierzony skutek będzie możliwy do ustalenia w drodze interpretacji). Warto dodać, że oświadczenia woli nie muszą być wyrażane w sposób wyraźny, a kategoria „zrozumiałości” nie wyklucza możliwości składania ich również w sposób dorozumiany, a nawet czasami milczący (np. milczące przedłużenia umowy najmu poprzez zgodę wynajmującego na dalsze używanie rzeczy przez najemcę).

Do składania oświadczeń woli niezbędne jest posiadanie zdolności do czynności prawnych polegającej na możliwości dokonywania osobiście czynności prawnych (tj. nabywania praw i zaciągania zobowiązań) poprzez składanie skutecznych oświadczeń woli. Co do zasady czynności prawne dokonywane przez osoby nieposiadające zdolności do czynności prawnych (osoby, które nie ukończyły trzynastu lat i ubezwłasnowolnione całkowicie) skutkują bezwzględną nieważnością, a oświadczenie woli w ich imieniu musi złożyć rodzic bądź opiekun. Wyjątkowo osoba pozbawiona zdolności czynności prawnych może ważnie zawrzeć umowę będącą jedną z tzw. umów powszechnie zawieranych w drobnych sprawach życia codziennego, o ile nie pociągałoby to rażącego pokrzywdzenia takiej osoby. Osoby posiadające ograniczoną zdolność do czynności prawnych (niepełnoletnie, które ukończyły trzynaście lat i ubezwłasnowolnione częściowo) mogą samodzielnie dokonywać niektórych czynności prawnych. Czynności prawne zobowiązujące i rozporządzające (np. przeniesienie prawa własności) wymagają jednak wyrażenia zgody na ich dokonanie przez przedstawiciela ustawowego. W przypadku zawarcia takiej umowy bez zezwolenia ze strony przedstawiciela dochodzi do dokonania

czynności prawnej niepełnej, tzw. „kulejącej”, która charakteryzuje się bezskutecznością zawieszoną. W takiej sytuacji konwalidacja (potwierdzenie czynności) przez przedstawiciela powoduje ważność zawartej czynności, natomiast w przypadku braku takiego potwierdzenia czynność jest nieważna. Wyjątkiem od tej zasady jest brak wymogu zgody przedstawiciela ustawowego w sytuacji zawarcia umowy należącej do umów powszechnie zawieranych w sprawach bieżących życia codziennego, rozporządzania własnym zarobkiem lub przedmiotami oddanymi osobie ograniczonej w zdolności do czynności prawnych do swobodnego użytku przez przedstawiciela ustawowego.

2.3. Ubezważnowolnienie całkowite i częściowe

Kodeks cywilny (dalej: k.c.) wprowadza i rozróżnia dwa rodzaje ubezważnowolnienia: całkowite i częściowe. W zasadzie nie różnią się one co do przesłanek, lecz co do intensywności ich występowania, a także co do skutków, jakie ustawodawca wiąże z każdym z nich.

Ubezważnowolnienie całkowite to zupełne pozbawienie zdolności do czynności prawnych przez sąd. Taką osobę reprezentuje ustanowiony przez sąd opiekun prawny. Czynności prawne podjęte przez osobę ubezważnowolnioną, z wyjątkiem umów zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, są nieważne.

Zgodnie z art. 13 § 1 k.c. osoba, która ukończyła lat trzynaście może być ubezważnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem. Skutkiem całkowitego ubezważnowolnienia jest utrata zdolności do czynności prawnych osoby ubezważnowolnionej oraz ustanowienie dla niej opiekuna prawnego.

Ubezważnowolnienie częściowe to sądowe ograniczenie zdolności dotychczasowości prawnych. Osoba ubezważnowolniona częściowo może wykazać inicjatywę w wielu działaniach prawnych, ale większość podejmowanych przez nią czynności prawnych musi zatwierdzić kurator ustanowiony przez sąd. Ponadto osoba ubezważnowolniona częściowo może podjąć zatrudnienie, dysponować swoim zarobkiem lub przedmiotami oddanymi jej do osobistego użytku. W myśl art. 16 § 1 k.c. ubezważnowolnienie częściowe może być orzeczone tylko wobec osoby pełnoletniej, a więc mającej ukończonych lat osiemnaście (oraz kobiety, która uzyskała pełnoletność przez zawarcie małżeństwa), która ze względu na chorobę psychiczną, niedorozwój umysłowy lub inne zaburzenia psychiczne, w szczególności pijaństwo i narkomanię, potrzebuje pomocy w prowadzeniu swoich spraw. Orzeczenie częściowego ubezważnowolnienia skutkuje ograniczeniem zdolności do czynności prawnych osoby ubezważnowolnionej oraz ustanowieniem dla niej kuratora.

W tym miejscu warto dodać, że zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego samo istnienie choroby psychicznej lub innej wskazanej w wyżej wymienionych przepisach przyczyny nie jest jeszcze przesłanką, która wystarczy do orzeczenia ubezwłasnowolnienia całkowitego. Powinna jej towarzyszyć powiązana przyczynowo z tymi przyczynami niemożność kierowania swoim, szeroko rozumianym, postępowaniem przez osobę fizyczną, której wniosek dotyczy. Przez pojęcie „niemożność” rozumieć należy brak świadomego kontaktu z otoczeniem oraz brak możliwości intelektualnej oceny swojej sytuacji, swojego zachowania i wywołanych nim następstw.

3. Postępowanie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia

3.1 Właściwość sądu

Postępowanie o ubezwłasnowolnienie regulują przepisy art. 544 - 560¹ Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: k.p.c.). Obowiązkiem sądu jest wnikliwe przeprowadzenie postępowania dowodowego na wielu płaszczyznach, z udziałem samego zainteresowanego, biegłych lekarzy (np. psychiatry, neurologa, psychologa) oraz innych uczestników postępowania. Postępowanie o ubezwłasnowolnienie rozpoznają **sądy okręgowe, orzekając w składzie 3 sędziów** (art. 544 k.p.c.). W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania - sąd miejsca jej pobytu. Jeżeli w ten sposób nie można ustalić właściwości miejscowej sądu to (zgodnie z art. 508 § 1 zd. 3 k.p.c.) właściwy będzie sąd dla m.st. Warszawy.

Należy jednak zwrócić uwagę, że w przypadku osób pełnoletnich miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu (art. 25 k.c.), natomiast miejscem zamieszkania dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską jest miejsce zamieszkania rodziców albo tego z rodziców, któremu wyłącznie przysługuje władza rodzicielska lub któremu zostało powierzony wykonywanie władzy rodzicielskiej. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania, miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy (art. 26 k.c.). Istotne jest, że można mieć tylko jedno miejsce zamieszkania (art. 28 k.c.).

Inaczej kształtować się będzie podstawa kodeksowa do wyznaczenia miejsca zamieszkania w przypadku orzeczenia ubezwłasnowolnienia, a w przypadku postępowania o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia, jeżeli mamy do czynienia z osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie. Miejscem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką (czyli osoby, która nie ukończyła trzynastu lat lub ubezwłasnowolnionej całkowicie) jest miejsce zamieszkania opiekuna (art. 27. k.c.).

3.2. Strony postępowania

Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić: małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo, a także jej przedstawiciel ustawowy. Przyjmuje się, że osoba, której wniosek dotyczy również może samodzielnie go złożyć, chociaż to stanowisko jest sporne. Dodatkowo uprawnieni do złożenia wniosku o ubezwłasnowolnienie są: prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich i Rzecznik Praw Dziecka.

Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie są z mocy samego prawa, oprócz wnioskodawcy: osoba, której dotyczy wniosek, jej przedstawiciel ustawowy i małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie (art. 546 § 1 k.p.c.). Postępowanie toczy się z udziałem prokuratora. Organizacje pozarządowe, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka, mogą wstąpić do postępowania w każdym jego etapie. Ponadto uczestnikiem tego postępowania może być każdy zainteresowany w sprawie (w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c.), tj. każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania i to zarówno o charakterze niemajątkowym, jak i majątkowym (np. osoba żyjącą w konkubinacie z osobą, której dotyczy wniosek, wspólnicy w biznesie, kontrahenci, darczyńcy lub obdarowani). Warto wspomnieć, że zgłoszenie wniosku o ubezwłasnowolnienie w złej wierze lub w sposób lekkomyślny podlega karze grzywny (art. 545 § 4 k.p.c.).

Jeżeli wniosek o ubezwłasnowolnienie dotyczy osoby pełnoletniej, sąd może sam lub na wniosek wyznaczyć doradcę tymczasowego. Może nim być małżonek, krewny lub inna osoba bliska, o ile to jest w interesie tej osoby. Doradcą tymczasowym może być także osoba wskazana przez organizację pozarządową, która jest stroną w postępowaniu. Osoba, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego, ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych na równi z osobą ubezwłasnowolnioną częściowo. Ponadto w sprawach o ubezwłasnowolnienie, o uchylenie oraz zmianę ubezwłasnowolnienia sąd może ustanowić dla osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie lub dla osoby ubezwłasnowolnionej, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku.

3.3. Wniosek o ubezwłasnowolnienie

Wniosek o wszczęcie postępowania o ubezwłasnowolnienie powinien czynić zadość przepisom o pozwie (art. 187 k.p.c.) z tą zmianą, że zamiast pozwanego należy wymienić zainteresowanych w sprawie (art. 511 § 1 k.p.c.).

Każde pismo procesowe powinno zawierać oznaczenie sądu, do którego jest skierowane (w tym przypadku będzie to sąd okręgowy), imiona i nazwiska lub nazwy stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników, oznaczenie rodzaju pisma („wniosek o ubezwłasnowolnienie”), osnovę wniosku lub oświadczenia, w przypadku gdy jest to konieczne do rozstrzygnięcia co do wniosku lub oświadczenia - wskazanie faktów, na których strona opiera swój wniosek lub oświadczenie, oraz wskazanie dowodu na wykazanie każdego z tych faktów, podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika, wymienienie załączników. Do pisma procesowego dołącza się załączniki wymienione w tym piśmie.

Gdy pismo procesowe jest pierwszym piśmie w sprawie to powinno zawierać:

- 1) oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy stron albo, w przypadku gdy strona jest przedsiębiorcą wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej – adres do korespondencji wpisany do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej,
- 2) oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby i adresy przedstawicieli ustawowych i pełnomocników stron,
- 3) numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub numer identyfikacji podatkowej (NIP) powoda będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go, nie mając takiego obowiązku, lub numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku - numer w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP powoda niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania (art. 126 § 2 k.p.c.).

Wniosek o ubezwłasnowolnienie, czy to całkowite czy częściowe, jak każde pismo procesowe, powinno zawierać swoje **motywy**, czyli **uzasadnienie**. W tej części należy przedstawić sytuację życiową osoby, której wniosek dotyczy, w szczególności opisać stan zdrowia oraz umotywić dlaczego dana osoba przestała być samodzielna i w jakim zakresie oraz wykazać, że ubezwłasnowolnienie leży w interesie tej osoby. W uzasadnieniu powinny znaleźć się także dowody wykazujące okoliczności, na których wniosek się opiera (historia choroby, wyniki badań). Istnieje możliwość powołania dowodów ze świadków, którzy potwierdzą podstawy wniosku. Zawsze nieodzowne jest powołanie dowodu z opinii biegłego lekarza psychiatry lub neurologa, a także psychologa. Należy zwrócić uwagę, że jeżeli według wniosku o ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego, sąd przed zarządzeniem doręczenia wniosku zażąda, w wyznaczonym terminie, przedstawienia świadectwa lekarskiego wydanego przez lekarza psychiatrę o stanie psychicznym osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub opinii psychologa o stopniu niepełnosprawności umysłowej tej osoby. Jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa, sąd żąda także przedstawienia zaświadczenia poradni przeciwalkoholowej, a jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu narkomanii - zaświadczenia z poradni leczenia uzależnień (art. 552 § 1 k.p.c.). Sąd odrzuci wniosek o ubezwłasnowolnienie, jeżeli treść wniosku lub dołączone do wniosku dokumenty nie uprawdopodobnią istnienia choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub występowania innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie albo w razie niezłożenia żądanego świadectwa, opinii lub zaświadczenia, chyba że złożenie takich dokumentów nie jest możliwe (art. 552 § 2 k.p.c.).

Należy pamiętać o załączeniu wszelkich dokumentów wykazujących pokrewieństwo z osobą, której dotyczy wniosek.

Od wniosku o ubezwłasnowolnienie pobiera się opłatę stałą w kwocie 100 zł.

Wzór wniosku o ubezwłasnowolnienie

Chełm, dnia 1 grudnia 2022 r.

*Do Sądu Okręgowego w Lublinie
I Wydziału Cywilnego*

*Wnioskodawca: Jan Kowalski
PESEL: 85082301234
zam. ul. Niepodległości 1/1, 22-100 Chełm*

*Uczestniczka: Anna Kowalska
zam. ul. Niepodległości 1/1, 22-100 Chełm*

*Przy udziale: Prokuratora Okręgowego w Lublinie
ul. Okopowa 2a, 20-950 Lublin*

opłata stała: 100 zł

Wniosek o ubezwłasnowolnienie

W imieniu własnym wnoszę o:

- 1. ubezwłasnowolnienie całkowite Anny Kowalskiej (z domu Nowak), urodzonej w dniu 20 grudnia 1988 r. w Chełmie, córki Tadeusza i Janiny (z domu Lis) - małżonków Nowaków, zamieszkałej w Chełmie przy ul. Niepodległości 1/1,*
- 2. ustanowienie dla Anny Kowalskiej doradcy tymczasowego w osobie jej siostry Katarzyny Nowak, zamieszkałej w Chełmie przy ul. Szkolnej 5/1,*
- 3. przeprowadzenie dowodów z zeznań świadków - Bogusława Jeża (zam. ul. Pogodna 12, 22-100 Chełm) i Beaty Jeż (zam. ul. Pogodna 12, 22-100 Chełm) wszystkich na fakt stanu zdrowia Anny Kowalskiej oraz, że nie jest ona w stanie kierować swoim postępowaniem i prowadzić swoich spraw,*
- 4. przeprowadzenie dowodu z dokumentu - opinii biegłego specjalisty lekarza psychiatry na fakt stanu zdrowia Anny Kowalskiej oraz, że nie jest ona w stanie kierować swoim postępowaniem i prowadzić swoich spraw,*
- 5. zasądzenie kosztów postępowania według norm prawem przepisanych.*

Uzasadnienie

*Uczestniczka postępowania Anna Kowalska urodziła się w dniu 20 grudnia 1988 r. w Chełmie z ojca Tadeusza i matki Janiny z domu Lis - małżonków Nowaków.
Dowód: odpis skrócony aktu urodzenia.*

*Wnioskodawca Jan Kowalski jest mężem uczestniczki postępowania.
Dowód: odpis skrócony aktu małżeństwa.*

Zimą 2016 r. uczestniczka postępowania w związku z poważnym schorzeniem przechodziła terapię, w trakcie której przyjmowała m.in. leki zawierające narkotyki.

strona 14/28

Po kilkumiesięcznym przyjmowaniu tych leków Anna Kowalska uzależniła się od narkotyków i zaczęła je przyjmować w coraz większych dawkach. Żadne perswazje rodziny nie odnosiły skutku. Uczestniczka też odmawiała i odmawia leczenia odwykowego.

Od kilku miesięcy Anna Kowalska znajduje się w stanie uniemożliwiającym jej kierowanie swoim postępowaniem i prowadzenie swoich spraw.

Dowód: zeznania Bogusława Jeża (zam. ul. Pogodna 12, 22-100 Chełm) i Beaty Jeż (zam. ul. Pogodna 12, 22-100 Chełm), opinia biegłego lekarza psychiatry.

Podstawę prawną wniosku o ubezwłasnowolnienie stanowi przepis art. 13 § 1 k.c.

Wnioskodawca wnosi również ustanowienie dla Anny Kowalskiej doradcy tymczasowego w osobie jej siostry Katarzyny Nowak. Stan zdrowia psychicznego uczestniczki postępowania na skutek daleko zaawansowanej narkomanii jest taki, że dla ochrony zarówno jej osoby, jak i jej mienia konieczne jest ustanowienie doradcy tymczasowego. Podstawę prawną wniosku w tym zakresie stanowi przepis art. 548 § 1 k.p.c.

W tym stanie rzeczy niniejszy wniosek o ubezwłasnowolnienie całkowite uczestniczki Anny Kowalskiej jest konieczny i uzasadniony.

Jan Kowalski
- podpis własnoręczny

Załączniki:

1. odpis skrócony aktu urodzenia,
2. odpis skrócony aktu małżeństwa,
3. dwa odpisy wniosku i załączników,
4. dowód uiszczenia opłaty w kwocie 100 zł.

3.4. Przebieg postępowania

Niewłocznie po wszczęciu postępowania sąd ma obowiązek wysłuchać osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, w obecności **dwóch biegłych: psychologa** (który może ocenić sprawność intelektualną osoby wysłuchiwanego) oraz - w zależności od stanu zdrowia wysłuchiwanego i wskazanych we wniosku przyczyn ubezwłasnowolnienia - **psychiatry lub neurologa**. Wybór pomiędzy odpowiednim biegłym związany jest ze stanem zdrowia osoby, której dotyczy wniosek. Stan ten powinien wynikać ze świadectwa dołączonego do wniosku. Jeżeli u takiej osoby występują zaburzenia psychiczne (np. choroba psychiczna lub upośledzenie umysłowe), właściwy będzie lekarz psychiatra; jeżeli zaś chodzi o uraz czaszkowo-mózgowy – powinien być to lekarz neurolog. Obecność biegłego psychologa oraz biegłego lekarza psychiatry lub neurologa przy pierwszym wysłuchaniu jest obowiązkowa. Od wysłuchania takiej osoby nie można odstąpić, gdyż jest ono obligatoryjne. Wysłuchanie powinno nastąpić przed sądem rozpoznającym sprawę, ewentualnie przed sędzią wyznaczonym (w przypadkach celowości takiego rozwiązania np. ze względu na dużą uciążliwość). Celem tej regulacji jest zorientowanie się sądu oraz biegłego co do stanu zdrowia takiej osoby oraz jej możliwości w zakresie samodzielnego działania przed sądem. Nakaz niezwłocznego wysłuchania tej osoby ma zapewnić należytą ochronę jej interesów i umożliwić szybkie podjęcie decyzji w kwestii ustanowienia dla niej - stosownie do okoliczności - doradcy tymczasowego (art. 548 i n. k.p.c.) lub kuratora procesowego (art. 556 § 2 k.p.c.).

Jeżeli wniosek o ubezwłasnowolnienie dotyczy osoby pełnoletniej, sąd może na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu, przy wszczęciu lub w toku postępowania, ustanowić dla niej doradcę tymczasowego. **Doradca tymczasowy** jest osobą, która w okresie przejściowym ma chronić interesy osoby pełnoletniej, która ma być ubezwłasnowolniona. Może być powołany do jej reprezentowania i do zarządu jej majątkiem. Celem ustanowienia doradcy tymczasowego jest ochrona osoby, której postępowanie dotyczy lub jej mienia, jednakże nie ma konieczności jednoczesnego występowania wskazanych przesłanek, tj. ochrony mienia i ochrony osoby, której dotyczy wniosek. Wystarczające jest, że sąd uzna zasadność którejkolwiek z tych przesłanek.

Ustanowienie doradcy skutkuje ograniczeniem zdolności do czynności prawnych osoby, której dotyczy postępowanie. Zachowuje ona jednak zdolność procesową w prowadzonej sprawie o ubezwłasnowolnienie, tj. może w niej występować i podejmować czynności. Doradca tymczasowy pełni swoją funkcję do czasu odwołania go przez sąd lub do momentu, w którym postanowienie o jego ustanowieniu straci moc.

Niezależnie od wysłuchania, osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, musi być zbadana przez biegłego lekarza psychiatrę lub neurologa, a także psychologa. Opinia biegłych oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, powinna zawierać umotywowaną ocenę zakresu jej zdolności do samodzielnego kierowania swoim postępowaniem i prowadzenia swoich spraw, uwzględniająca postępowanie i zachowanie się tej osoby. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii dwóch biegłych lekarzy uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż sześć tygodni. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do trzech miesięcy. Postępowanie dowodowe powinno ustalić przede wszystkim stan zdrowia, sytuację osobistą, zawodową i majątkową osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, rodzaj spraw wymagających prowadzenia przez tę osobę oraz sposób zaspokajania jej potrzeb życiowych.

Ze względu na doniosłość przedmiotu sprawy orzeczenie w zakresie ubezwłasnowolnienia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy. W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone. Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia, którym orzekł ubezwłasnowolnienie. W razie oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd zawiadamia sąd opiekuńczy o ewentualnej potrzebie ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej. Orzeczenie sądu w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zostać zaskarżone apelacją. Do zaskarżania postanowień uprawniony jest sam ubezwłasnowolniony nawet wówczas, gdy ustanowiony został doradca tymczasowy albo kurator. Środki odwoławcze wnoszone przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie nie muszą spełniać wymagań apelacji określonych w art. 368 k.p.c.

3.5. Uchylenie lub zmiana orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu

Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy **ustaną przyczyny**, dla których je orzeczono. Sąd może także w razie poprawy stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe. O ubezwłasnowolnieniu decyduje przede wszystkim aktualny stan zdrowia chorego oraz aktualnie występujący interes chorego w jego ubezwłasnowolnieniu lub potrzeba udzielenia mu pomocy do prowadzenia jego spraw. Uchylenie lub zmiana rodzaju ubezwłasnowolnienia możliwe są w sytuacji, gdy istnieje prawomocne postanowienie orzekające ubezwłasnowolnienie i gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono. Wniosek o uchylenie lub zmianę orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu może złożyć między innymi ubezwłasnowolniony, prokurator i Rzecznik Praw Obywatelskich. Orzeczenie co do uchylenia ubezwłasnowolnienia bądź jego zmiany z całkowitego na częściowe może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy (art. 555 k.p.c.) oraz wysłuchaniu osoby ubezwłasnowolnionej, jeżeli sąd uzna to za celowe (art. 556 § 1 k.p.c.). Opinia biegłego lekarza psychiatry nie jest konieczna, jeżeli inne dowody dają wystarczające podstawy do powzięcia przez sąd stosownej decyzji. Dowód ten jednak należy uznać za przydatny w każdym stanie faktycznym sprawy, ze względu na potrzebę fachowej pomocy w ustaleniu, czy ustały przyczyny, dla których orzeczono ubezwłasnowolnienie.

Wzór wniosku o uchylenie ubezwłasnowolnienia

Chełm, dnia 1 grudnia 2022 r.

*Do Sądu Okręgowego w Lublinie
I Wydziału Cywilnego*

*Wnioskodawca: Piotr Kuna
PESEL: 85082301234
zam. ul. Niepodległości 1/1, 22-100 Chełm*

*Uczestnicy: 1. Arkadiusz Ząbek
zam. ul. Niepodległości 1/1, 22-100 Chełm
2. Ewa Ząbek
zam. ul. Jaśminowa 15, 22-100 Chełm
3. Stefan Ząbek
zam. ul. Konwaliowa 14, 22-100 Chełm*

*Przy udziale: Prokuratora Okręgowego w Lublinie
ul. Okopowa 2a, 20-950 Lublin*

opłata stała: 100 zł

Wniosek o uchylenie ubezwłasnowolnienia

Jako opiekun ubezwłasnowolnionego Arkadiusza Ząbka, przedkładając odpis wierzytelny zaświadczenia sądu opiekuńczego, wnoszę o:

- 1. uchylenie ubezwłasnowolnienia całkowitego Arkadiusza Ząbka, orzeczonego postanowieniem Sądu Okręgowego w Lublinie I Wydziału Cywilnego z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie o sygn. akt: I Ns 100/19,*
- 2. przeprowadzenie dowodów z dokumentów - karty informacyjnej z leczenia szpitalnego oraz dokumentacji medycznej - historii choroby Arkadiusza Ząbka na fakt ustania przyczyny ubezwłasnowolnienia,*
- 3. przeprowadzenie dowodu z dokumentu - opinii biegłego specjalisty lekarza psychiatry na fakt ustania przyczyny ubezwłasnowolnienia Arkadiusza Ząbka,*
- 4. przeprowadzenie dowodów z zeznań uczestników Ewy Ząbek (zam. ul. Jaśminowa 15, 22-100 Chełm) i Stefana Ząbka (zam. ul. Konwaliowa 14, 22-100 Chełm) na fakt ustania przyczyny ubezwłasnowolnienia Arkadiusza Ząbka*
- 5. zasądzenie kosztów postępowania według norm prawem przepisanych.*

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny prawomocnym postanowieniem z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie o sygn. akt: I Ns 100/19 orzekł całkowite ubezwłasnowolnienie uczestnika Arkadiusza Ząbka z powodu narkomanii.

Dowód: postanowienie z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie o sygn. akt: I Ns 100/19

strona 19/28

w aktach tegoż sądu, których zażądanie wnoszę.

Po orzeczeniu ubezwłasnowolnienia ubezwłasnowolniony w okresie od 16 kwietnia 2020 r. do 28 listopada 2020 r. przebywał na leczeniu odwykowym w zamkniętym zakładzie leczniczym w Wiśle. Stan zdrowia ubezwłasnowolnionego po przebyciu leczenia, zdecydowanie się poprawił, a ponadto zaprzestał on zażywania narkotyków.

Obecnie należy uznać zatem, że ustala przyczyna (narkomania), dla której orzeczono całkowite ubezwłasnowolnienie Arkadiusza Ząbka.

Dowód: karta informacyjna leczenia szpitalnego, historia choroby Arkadiusza Ząbka - której zażądanie z Zakładu Psychiatrycznego w Wiśle wnoszę, opinia biegłego lekarza psychiatry - której zażądanie wnoszę, przesłuchanie uczestników.

Ewa Ząbek i Stefan Ząbek są rodzeństwem ubezwłasnowolnionego i brali udział jako uczestnicy w postępowaniu o ubezwłasnowolnienie Arkadiusza Ząbka.

Dowód: wniosek o ubezwłasnowolnienie w aktach jw.

Podstawę prawną wniosku stanowi przepis art. 559 § 1 KPC.

W tym stanie rzeczy niniejszy wniosek jest konieczny i uzasadniony.

Piotr Kuna
- podpis własnoręczny

Załączniki:

1. uwierzytelniony odpis zaświadczenia opiekuna,
2. karta informacyjna leczenia szpitalnego,
3. cztery odpisy wniosku i załączników
4. dowód uiszczenia opłaty sądowej w kwocie 100 zł.

4. Skutki orzeczenia ubezwłasnowolnienia

4.1. Konsekwencje prawne ubezwłasnowolnienia całkowitego

Ubezwłasnowolnienie całkowite powoduje **pełne pozbawienie zdolności do czynności prawnych**. Każda czynność prawna dokonana przez osobę całkowicie ubezwłasnowolnioną będzie nieważna. Nieważne będą zarówno umowy, jak i jednostronne czynności prawne (np. sporządzenie testamentu). Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nie może pracować, podpisywać umów, złożyć wniosku o orzeczenie o niepełnosprawności, podpisać zgody na zabieg medyczny, czy zawrzeć związku małżeńskiego, traci też władzę rodzicielską nad swoimi dziećmi.

Zasada bezwzględnej nieważności, która polega na tym, że czynność od początku nie wywołuje żadnych skutków prawnych, może częściowo chronić takie osoby, ale bardziej ogranicza ich udział w życiu i poziom samostanowienia.

Osoba ubezwłasnowolniona całkowicie może jedynie dokonywać czynności w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego, o ile czynności te nie prowadzą do ich rażącego pokrzywdzenia. Przykładowo osoba ubezwłasnowolniona całkowicie może zrobić drobne zakupy, kupić bilet na przejazd publicznym środkiem transportu czy też opłacić rachunki na pocztę. Jeśli jednak ten towar zostanie jej sprzedany za o wiele wyższą cenę, można uznać taki zakup za nieważny.

Należy pamiętać, że osoba ubezwłasnowolniona całkowicie nadal ma zdolność prawną, dlatego może być np. właścicielem należącego do niej majątku. Może także żądać ochrony swoich dóbr osobistych, ale za pośrednictwem ustanowionego przez sąd opiekuna prawnego.

4.2. Prawa i obowiązki opiekuna prawnego

Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie całkowite, przesyła sądowi opiekuńczemu prawomocne postanowienie o ubezwłasnowolnieniu. **Sąd opiekuńczy ustanawia dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie opiekuna**, chyba że ubezwłasnowolnienie całkowite dotyczy osoby, która pozostaje pod władzą rodzicielską. Obowiązki opiekuna w przypadku osoby pomiędzy trzynastym a osiemnastym rokiem życia sprawują rodzice, którzy mają władzę rodzicielską.

Opiekunem osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie powinien być wyznaczony przede wszystkim jej małżonek lub ewentualnie ojciec albo matka, chyba że nie byłoby to dobre dla osoby ubezwłasnowolnionej. W dalszej kolejności opiekunem ustanawia się krewnych lub inne osoby bliskie, a ostatecznie osobę wskazaną np. przez organizację społeczną. Nie może być ustanowiona opiekunem inna osoba ubezwłasnowolniona albo pozbawiona praw publicznych. Samo posiadanie przez daną osobę orzeczenia o stopniu niepełnosprawności nie dyskwalifikuje możliwości bycia opiekunem osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie. Do opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie stosuje się odpowiednio przepisy o opiece nad małoletnim. Opieka nad małoletnim i opieka nad osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie to dwie różne sprawy. O ile głównym celem opiekuna małoletniego jest troska o wychowanie, o tyle dla opieki nad ubezwłasnowolnionym najważniejsze są starania o jego powrót do zdrowia i zarządzanie jego majątkiem. Zatem głównym zadaniem opiekuna jest realizowanie obowiązków przewidzianych prawem, w tym sprawowanie pieczy nad osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie i nad jej majątkiem. Opiekun ponosi przy tym odpowiedzialność za niewykonanie tych obowiązków. Nadzór nad sprawowaniem opieki należy do sądu, który ustanawia opiekę, powołuje opiekuna, udziela opiekunowi zezwoleń w ważniejszych sprawach, nadzoruje sprawowanie opieki (w tym analizuje i zatwierdza sprawozdania roczne oraz rachunki składane przez opiekuna).

Opiekun ma obowiązek niezwłocznie po objęciu opieki sporządzić **inwentarz majątku** osoby pozostającej pod opieką i przedstawić go sądowi opiekuńczemu. Taki sam obowiązek ma opiekun w razie późniejszego nabycia majątku przez osobę pozostającą

pod opieką. Jeżeli majątek jest nieznaczny, sąd opiekuńczy może zwolnić opiekuna od obowiązku sporządzenia inwentarza. Sąd opiekuńczy może żądać od opiekuna wyjaśnień we wszelkich sprawach należących do zakresu opieki oraz przedstawiania dokumentów związanych z jej sprawowaniem. Opiekun obowiązany jest w terminach oznaczonych przez sąd opiekuńczy, lecz nie rzadziej niż co roku, składać temu sądowi sprawozdania dotyczące osoby pozostającej pod jego opieką oraz rachunki z zarządu jego majątkiem. Opiekun musi więc zbierać i zachowywać rachunki, które wiążą się ze sprawowaniem opieki. Wyjątkowo sąd może zwolnić opiekuna od przedstawienia szczegółowych rachunków z zarządu (jeżeli dochody z majątku nie przekraczają prawdopodobnych kosztów utrzymania i wychowania pozostającego pod opieką). W takim wypadku opiekun składa tylko ogólne sprawozdanie o zarządzie majątkiem. Decyzja w zakresie zwolnienia należy jednak wyłącznie do sądu. Sąd decyduje także, czy i w jakim zakresie zatwierdzić rachunki przygotowane przez opiekuna. W tym celu sprawozdania i rachunki podlegają badaniu pod względem rzeczowym i rachunkowym. Sąd może zarządzić w razie potrzeby ich sprostowanie i uzupełnienie. Opiekun powinien więc skrupulatnie podchodzić do kwestii związanych z zarządem majątkiem podopiecznego. Za nienależyte sprawowanie zarządu majątkiem opiekun ponosi bowiem odpowiedzialność odszkodowawczą.

Opiekun osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej jest przedstawicielem ustawowym swojego podopiecznego. Opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego. Ustalając tę kategorię należy wziąć pod uwagę następujące kryteria: doniosłość skutków czynności, wartość majątkową czynności, przewidywalność czynności, odstępstwa od standardów, typ czynności oraz sporność danej czynności. W przypadku trudności ze sprawowaniem opieki sąd opiekuńczy może ustanowić kuratora. Opiekun nie może reprezentować osób pozostających pod jego opieką przy czynnościach prawnych między tymi osobami, przy czynnościach prawnych między jedną z tych osób a opiekunem albo jego małżonkiem, zstępny, wstępny lub rodzeństwem, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz osoby pozostającej pod opieką. W tych sytuacjach podopiecznego reprezentuje kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy. Sąd opiekuńczy i inne organy władzy publicznej są obowiązane udzielać pomocy opiekunowi, jeżeli jest ona potrzebna do należytego wykonywania opieki.

4.3. Konsekwencje prawne ubezwłasnowolnienia częściowego

Ubezwłasnowolnić częściowo można tylko osobę pełnoletnią. Osoba ubezwłasnowolniona częściowo ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych, mimo że jest pełnoletnia. Zatem albo nie będzie mogła dokonać pewnych czynności pod żadnym pozorem, albo zrobienie czegoś będzie wymagało zgody kuratora wyznaczonego przez sąd lub zgody samego sądu. W części spraw będzie mogła decydować zupełnie samodzielnie.

Kurator powinien udzielić zgody na dokonanie przez ubezwłasnowolnionego częściowo jednostronnej czynności prawnej najpóźniej w chwili dokonania tej czynności, natomiast w przypadku umowy kurator może udzielić tej zgody lub potwierdzić, także po zawarciu umowy przez osobę ubezwłasnowolnioną częściowo. Potwierdzenie umowy powoduje, że umowa staje się ważna, a odmowa potwierdzenia powoduje jej nieważność. Zgodnie z ogólną zasadą zaciągnięcie zobowiązania lub rozporządzenie swoim prawem przez osobę ubezwłasnowolnioną częściowo wymaga zgody kuratora. Chodzi tutaj o to, że te czynności prawne bezpośrednio ograniczają aktywa lub powiększają pasywa majątku osoby ubezwłasnowolnionej częściowo. Wymagają więc kontroli, aby ustrzec osobę ubezwłasnowolnioną częściowo przed nieracjonalnym uszczerbkiem majątkowym.

Osoba ubezwłasnowolniona częściowo może samodzielnie dokonać czynności niemających charakteru czynności zobowiązujących lub rozporządzających. Może np. samodzielnie przyjąć darowiznę, z którą nie są związane żadne zobowiązania. Ponadto na mocy przepisów osoba ubezwłasnowolniona częściowo może zawierać umowy powszechnie zawierane w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, nawet jeśli są dla niej krzywdzące, wydawać zarobione pieniądze, chyba że to prawo ograniczy jej sąd, dokonywać wszelkich czynności dotyczących przedmiotów majątkowych, które kurator oddał osobie ubezwłasnowolnionej częściowo do swobodnego użytku, wyjąwszy jednak te czynności, do dokonania których nie wystarcza zgoda kuratora (osoba ubezwłasnowolniona częściowo może dysponować kieszonkowym, nie może natomiast wyzbyć się swojej nieruchomości, nawet oddanej do swobodnego użytku, ponieważ konieczne jest tutaj zezwolenie sądu), zawrzeć umowę o pracę i pracować (z tym zastrzeżeniem, że kurator może za zezwoleniem sądu rozwiązać stosunek pracy, jeżeli sprzeciwia się on dobru tej osoby).

4.4. Prawa i obowiązki kuratora

Kuratora ustanawia się dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo.

Ustanowienie kurateli i powołanie kuratora to zadania sądu opiekuńczego. Celem kurateli nad ubezwłasnowolnionym częściowo jest udzielanie mu pomocy potrzebnej do prowadzenia jego spraw.

Kuratorem ubezwłasnowolnionego częściowo powinien być wyznaczony przede wszystkim jego małżonek, a jeżeli małżonka nie ma - ojciec lub matka osoby ubezwłasnowolnionej, chyba że nie byłoby to dla tej osoby dobre. W dalszej kolejności kuratorem ustanawia się krewnych lub inne osoby bliskie, a ostatecznie osobę wskazaną np. przez organizację społeczną.

W przypadku ubezwłasnowolnienia częściowego, dochodzi do ograniczenia zdolności do czynności prawnych. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych charakteryzują: brak kompetencji do dokonywania pewnych rodzajów czynności prawnych (np. sporządzenie testamentu), system kontroli nad dokonywaniem określonych postaci czynności prawnych oraz pełna kompetencja do dokonywania pozostałych czynności prawnych.

System kontroli jest tu najbardziej charakterystyczną cechą. Polega on na tym, że do pewnych czynności prawnych dokonywanych przez osoby ograniczone w zdolności do czynności prawnych jest konieczne uzyskanie zgody kuratora. Ponadto dla pewnych szczególnie ważnych czynności prawnych, których sam przedstawiciel ustawowy nie mógłby dokonać w imieniu ubezwłasnowolnionego częściowo, konieczne jest także zezwolenie sądu. Rodzaj i zakres obowiązków i praw kuratora osoby ubezwłasnowolnionej częściowo zależy od określenia dokonanego w tym względzie przez sąd opiekuńczy. Kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo jest powołany do jej reprezentowania i do zarządu jej majątkiem tylko wtedy, gdy sąd opiekuńczy tak postanowi. W zaświadczeniu dla kuratora sąd określa zakres jego uprawnień. Gdy sąd opiekuńczy postanowił, że kurator osoby ubezwłasnowolnionej częściowo jest powołany do jej reprezentowania i do zarządu jej majątkiem, sytuacja prawna tego kuratora jest bardzo zbliżona do sytuacji opiekuna.

W takim wypadku do kuratora należą: piecza nad osobą ubezwłasnowolnioną częściowo, zarząd jej majątkiem oraz jej reprezentacja. Jeżeli sąd opiekuńczy nie skorzysta z tej możliwości i nie powoła kuratora do reprezentowania osoby ubezwłasnowolnionej częściowo i do zarządu jej majątkiem, kurator będzie pełnił przede wszystkim funkcję doradczą. Warto zwrócić uwagę, że nawet jeżeli sąd opiekuńczy nie upoważnił kuratora do reprezentowania ubezwłasnowolnionego częściowo, to jest on jednak jego przedstawicielem ustawowym, jest bowiem powołany do wyrażania zgody na czynności prawne dokonywane przez ubezwłasnowolnionego częściowo. Należy pamiętać, że w sprawach ważniejszych potrzebne jest także zezwolenie sądu opiekuńczego.

Jeżeli sąd postanowi, że kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej zostaje powołany do jej reprezentowania, wówczas odpowiednie zastosowanie znajdą przepisy o opiece dotyczące pieczy nad osobą i majątkiem podopiecznego (o których szerzej w rozdziale 4.2. Prawa i obowiązki opiekuna prawnego). Kurator osoby ubezwłasnowolnionej będzie musiał uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach dotyczących osoby lub majątku ubezwłasnowolnionego częściowo. Zastosowanie znajdzie także przepis wprowadzający zakaz czynności prawnych „z samym sobą”. Kurator, który reprezentuje i zarządza majątkiem podopiecznego, ma także obowiązek sporządzenia spisu inwentarza oraz składania sprawozdań na takich zasadach jak opiekun.

5. Zakończenie

Ubezważnowolnienie jest najbardziej radykalną formą opieki prawnej państwa nad obywatelam. Z jednej strony chroni interesy osoby, która nie jest w stanie samodzielnie kierować swoim postępowaniem i potrzebuje pomocy w prowadzeniu swoich spraw, ale z drugiej ogranicza w wysokim stopniu prawa i wolności osobiste tego człowieka. Ze względu na to, że coraz częściej w Polsce orzeka się o ubezważnowolnieniu to budzi ono coraz większe kontrowersje, w szczególności w przedmiocie słuszności oraz celowości jego stosowania.

Niewątpliwie instytucja ubezważnowolnienia jest potrzebna, jednak powinna być stosowana rozważnie i zgodnie z przepisami prawa, dlatego celem autora opracowania było stworzenie kompendium wiedzy na temat ubezważnowolnienia, które jednocześnie będzie również praktycznym poradnikiem. Autor chciał przybliżyć wszystkim czytelnikom instytucję ubezważnowolnienia, tak żeby mogli oni samodzielnie trafniej ocenić zasadność jej stosowania w każdym konkretnym przypadku.

ARS LEGIS
Stowarzyszenie im. św. Iwo Helory
— Patrona Prawników

Ars Legis – Stowarzyszenie im. św. Iwo Helory – Patrona Prawników jest niezależną, apolityczną i nienastawioną na zysk organizacją prawników wszelkich zawodów, zarówno naukowców, jak i praktyków, pragnących w swoim życiu zawodowym urzeczywistnić ideały swojego Patrona – Świętego Iwo Helory, czyli ciągłego doskonalenia się w trudnej sztuce *boni et aequi*.